

به نام خداوند جان و خرد

بیانیه پایان همایش

«ظرفیت های گردشگری و توسعه شهرستان فردوس/تون»

از خداوند دانا و توانا سپاسگزاریم که به ما توفیق داد که با حمایت مردم و مسئولان اجرائی فردوس توانستیم همایش ظرفیت های گردشگری و توسعه شهرستان فردوس (تون) را به مناسبت هزارمین سال سفر ناصر خسرو به تون به خوبی برگزار کنیم. همایشی در نوع خود متفاوت و اثر گذار، که امید است نتایج عملی آن با همدلی و هم آوایی مردم شریف و نهادهای مربوط هرچه زودتر عاید منطقه شود. ما معتقدیم که خداوند متعال هیچگاه بندگان خالص و متدین خود را تنها نمی گذارد و مداوم آنان را مشمول عنایات ویژه خود قرار می دهد. از این رو اگر به مصلحتی آسمان با آنها سر ناسازگاری می گذارد، در رحمت دیگری به روی آنان گشوده می شود. این در رحمت اینک توفیق خدمتگزاری به زایران انبوه امام هشتم حضرت علی بن موسی الرضا (ع) است که همیشه در مسیر زیارت ولی نعمتشان از این شهرستان می گذرند. چه توفیقی بالاتر از این که مردمی بتوانند خادم زایران حضرتش باشند و خاک قدم آنان را توتیای چشمان خود گردانند.

با استفاده از این امکان و ضرورت ایجاد کار و اشتغال بود که دانشگاه فردوسی مشهد و دو انجمن علمی ترویج زبان و ادب فارسی و انجمن علمی جغرافیا و برنامه ریزی روستایی سعه خراسان رضوی، مشترکاً این همایش کم نظیر را سامان دادند که از بخت نیک مورد استقبال اهالی نیک اندیش و مسئولان فهیم و دل آگاه استان و شهرستان قرار گرفت. مهمانان شامگاه روز سه شنبه ۲۲ اسفند ماه وارد فردوس شدند و در آبگرم که یکی از مهمترین جاذبه های گردشگری فردوس است، استقرار یافتند. همایش روز نخست یعنی چهارشنبه ۲۳ اسفند ماه پس از مراسم گشایش و رونمایی از چهار کتابی که به این مناسبت منتشر شده بود یعنی *دیوان نثاری تونی* و *دیوان موالی تونی* هر دو از انتشارات کتابخانه مجلس و *واژه نامه گویش تون/فردوس* تألیف محمد جعفر یاحقی از انتشارات فرهنگستان زبان و ادب فارسی و نیز کتاب *دو جلدی آن سالها* به قلم محمد جعفر یاحقی از انتشارات معین آغاز بخش علمی با عرضه ۳۴ مقاله به صورت ارائه شفاهی و پوستری تا شبانگاه به کار خود ادامه داد. در این بخش مقالاتی از محققان و استادان دانشگاهها و مراکز علمی فردوس، مشهد، بجنورد، تهران و چهارمقاله هم از دانشمندان خارجی (افغانستان دو مقاله، ترکیه و هند هر کدام یک مقاله) در خصوص مسائل

بنیادی و زمینه‌های گردشگری منطقه، بخش علمی همایش را بار آور کرده بود. حضور و سخنرانی شخصیت‌هایی علمی در طراز کشوری مانند دکتر حسن بلخاری، استاد دانشگاه تهران و رئیس انجمن آثار و مفاخر کشور به عنوان نماینده وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ دکتر محمد دبیرمقدم، استاد دانشگاه علامه طباطبائی، نماینده و معاون دکتر حداد عادل در فرهنگستان زبان و ادب فارسی در مراسم گشایش، و حضور دکتر عبدالله رادمرد رئیس دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی و همچنین استادان برجسته زبانشناسی، ادبیات و جغرافیای دانشگاه فردوسی مشهد و جزآن، از جمله استادان: دکتر جواد قرشی الحسینی، دکتر جعفر جوان، دکتر حمید شایان، دکتر خدیجه بوزرجمهری، دکتر حمدالله سجاسی قیداری، دکتر محمد قاسمی خوزانی، دکتر مه دخت پورخالقی چترودی، دکتر مهدی زرقانی، دکتر محمد جواد مهدوی، دکتر عظیم زاده، دکتر فرامرز آدینه کلات، مجری توانا و نام آشنا دکتر امیر الهامی، دکتر فاطمه ماهوان، دکتر فرشته محمد زاده و بالاخره مهمان برجسته خارجی ما پروفیسور چندرشیکهر استاد ممتاز دانشگاه دهلی و گروهی از دانشجویان دکتری زبان و ادبیات فارسی و جغرافیا به این جلسه وزنی داده بود که در تاریخ فردوس باید از آن به عنوان نقطه عطفی یاد شود. افتتاح نمایشگاه دستاوردهای علمی و صنعتی که در جنب همایش تدارک دیده شده بود، عصر آن روز با حضور مهمانان افتتاح شد که تحسین حاضران را به دنبال داشت.

روز دوم پنجشنبه ۲۴ اسفندماه روز متفاوتی بود. از قبل برابر با توافق به عمل آمده بازارچه صنایع دستی، مراکز و نمایشگاه‌هایی برای بازدید مهمانان آماده شده بود. بازدید از بخش‌هایی از محله سردشت و بقایای زلزله ۱۳۴۷، ملاحظه دستاوردهای هنری و صنایع بومی، باز آفرینی مکتب‌خانه‌های قدیمی (دحترانه و پسرانه) در دو محل: مسجد جامع تون و امام زاده، و همچنین مراسم تَعَزُّر بران و حنابندان (رسومی که در عروسی‌ها معمول بوده) و بازدید از موزه مردم‌شناسی حمام خیرروز، اتفاقی بود که در انبوه جمعیت فردوس و ارباب حرف تا حوالی ظهر، در شهر پیش آمد. پس از آن مهمانان از طریق باغستان به روستای گسّج رفتند و در میان شور و هلهله مورد استقبال روستاییان قرار گرفتند.

روستای گسّج روستای نمونه گردشگری است که قرار است از این پس اقامتگاه‌های بوم‌گردی آن مورد استفاده زائران و مسافران قرار گیرد. اهالی علاقه‌مند و مهمان نواز روستا برآستی سنگ تمام گذاشتند و با ترتیب دادن بازدید از منزل‌های سنتی و ارائه هنرها و تولیدات محلی و نشان دادن ظرفیت‌های گردشگری روستا، ثابت کردند که حسابی زمینه را برای تبدیل روستا به یک کانون گردشگری آماده کرده اند. دیدار از گسّج بسیاری را مصمم کرد که بازهم به این روستا بیایند و از مواهب طبیعی، فضای آرام، آسمان صاف و تولیدات بومی منطقه

استفاده کنند و لذت ببرند. مهمانان از این دیدار دست پر بازگشتند و کمتر کسی بود که از تولیدات بومی آن جا اقلامی نخریده باشد.

گروه علمی همایش و همراهان در بازگشت از قنات بلده و معجزه آب‌آوری طبیعت دیدن کردند و با تاریخچه و پیشینه و شیوه تقسیم آب به دوشاخه مساوی آشنا شدند. شگفتی همگان از این بود که با خشکسالی‌ها و بی‌بارانی‌های سال‌های اخیر چگونه است که باز هم این آب زلال و سرشار از دل این زمین خشک و گلوی این قنات‌های فروخته بی وقفه جریان دارد! باغستان فردوس که از روزگار ناصر خسرو زبانزد و مورد توجه بوده ظرفیت بالایی برای تبدیل به یک منطقه گردشگری دارد و می‌تواند به ویژه در فصل‌های بهار و تابستان گردشگران انبوهی را پذیرا باشد.

دستاورد همایش یا جمع بندی و نتیجه گیری

این همایش می‌تواند سرآغازی باشد بر جریان گردشگری در شهر فردوس که از مواهب بسیاری برای این امر برخوردار است: آثار تاریخی و مذهبی سرشار مانند مسجد جامع تون (سلجوقی) مسجد کوشک (سده‌های اول اسلامی)، امام زاده (تیموری)، مدرسه علیا (صفوی)، مدرسه حبیبیه (قاجاری)، استحکامات کوه قلعه، کوه قلعه حسن آباد (مربوط به عصر سلجوقی)، خانه‌ها و بناهای محله سردشت (باز مانده از زلزله ۱۳۴۷)، آب انبارهای حوض انبارهای متعدد، حمام‌های سنتی، آبگرم معدنی با خواص درمانی و مناسب برای گردشگری سلامت، مجموعه باغستان و بالاخره دستاوردها و تولیدات محلی، سنگ‌های معدنی قیمتی، تولیدات کشاورزی مانند زعفران، انار و پسته، تولیدات نانی مرغوب مانند انواع دنان و شیرینی و کلوچه: این‌ها همه آن نعمت‌های پنهان خدادادی است که باید با دستان با اراده مردم غیور و زحمت کش فردوس استخراج شود و مورد بهره برداری قرارگیرد.

در جریان این همایش نام تاریخی و کهنسال «تون» بار دیگر زنده شد. همه آن‌ها که تون را گلخن حمام معنی کرده و آن را برای نام شهر خود زینده نیافته اند به خطا رفته اند. تون با طپس و تابش و گرمی ارتباط دارد گرمای دل مردمانی خونگرم و نجیب و سازگار که نان خود را با رنج تن از زمین سر سخت و در دامن آسمان بخیل در می‌آورند و نام و اعتبار و آدمیت می‌اندوزند.

تون هزار سال پیش شهری بزرگ و جا افتاده و موکد بوده است و آب کاریز و باغستانش نظر جهانگرد حکیمی همچون ناصر خسرو قبادیانی را به خود جلب کرده بوده است. فردوس/تون امروز چرا نتواند نظر زائران و

مسافران و جهانگردان را به خود جلب کند؟ ما یقین داریم که می تواند تنها اندکی همت باید و همدلی و دورنگری که از دسترس این مردمان البته دور نیست. آنها که در رسیدن به این آرمان تردید دارند به نظر می رسد که در توانائی و قابلیت های خود و مردمان شهر خود به تردیدند و دور باد این تردید از اندیشه تونیان با اعتماد!

از بخت نیک مسئولان اداری و رهبران دینی شهر هم این ضرورت را به نیکی دریافته اند. در دیداری که یک ماه پیش با امام جمعه محترم این شهر داشتیم ایشان نیز ضرورت احیای گردشگری و تأکید بر این ره آورد الهی را تأیید می کردند. آن جا سخن از این رفت که امروز مهمترین مسئله بعد از دیانت، تأمین زندگی و بهبود معیشت مردم است که آن هم در شرایط کنونی جز از طریق ایجاد زیرساخت های گردشگری و تولید کار و درآمد میسر نیست. بسیاری از مفاسد و ناهنجاری ها از جمله اعتیاد و فحشاء ناشی از بیکاری و فقر و استیصال است و به فرمایش رسول اکرم: کاد الفقر ان یكون کفراً. مردمی که سرگرمی و درآمد داشته باشند هرگز دنبال مفاسد نمی روند.

متأسفانه بر اثر اطلاعات نادرستی که از سوی برخی از معاندان و تفرقه افکنان بیگانه با فردوس به ایشان منتقل شده نظر ایشان را نسبت به آنچه اتفاق افتاد بد کرده اند. آنها که چنین می اندیشند فردوسی نیستند و نمی خواهند این شهر تو سعه پیدا کند و کار و کسب و در آمد مردمان آن بسامان شود. از خداوند می خواهیم که خودش دل آنها را برای پذیرش حق آماده کند.

ما ضمن تشکر از رهنمودهای خیرخواهانه امام جمعه محترم به ایشان اطمینان می دهیم که بانوان شرکت کننده در این همایش همان هایی بودند که شخص ایشان در بیت شریف از تنی چند از آنها به گرمی پذیرائی کردند به اضافه چند تن بانوان مسن و محترمی که برای ارائه مقاله یا استفاده از سخنرانی ها در جلسه حضور داشتند اگر خود ایشان تشریف می آوردند و فضای علمی و متین جلسه را از نزدیک می دیدند هرگز راضی نمی شدند در مورد استادان و دانشجویان دانشگاهی که در شهر مقدس مشهد از همه مواهب زیستن در جوار امام همام برخوردارند و پس از مراقبت ها و مواظبت های لازم به دانشگاه راه یافته اند، اینگونه قضاوت فرمایند. جناب ایشان قطعاً در موارد متعدد بر ضرورت یکپارچگی ملی که خواست نظام مقدس جمهوری اسلامی و شخص رهبری نظام است، تأکید فرموده اند و باز هم خواهند فرمود. همه ما تابع نظام و برنامه ریزی های دولت و بخصوص رهنمودهای رهبر فرزانه انقلاب هستیم و می دانیم که گردشگری در برنامه توسعه دولت و مردم و

مورد تأیید و تأکید مقام رهبری است. جناب ایشان همچنین توصیه مؤکد رئیس شورای سیاستگذاری ائمه جمعه را که شنبه ۲۶ اسفند ماه تیر درشت صفحه اول روزنامه خراسان بود، پیش رو دارند که فرموده اند: **امامان جمعه خود را با جامعه جوان هماهنگ کنند.** یکی از این هماهنگی‌ها رسیدگی به نیازهای جوانان و در رأس آن‌ها کار و درآمد و نیاز به نشاط و مهرورزی است.

ما اطمینان داریم با تأکید بر همدلی و پرهیز از پراکندگی و تفرقه اندازی، که البته از ساحت فردوسی‌های اصیل و نجیب بدور است، می‌توان در منطقه تحولی چشمگیر ایجاد کرد و کار و تولید و درآمد را به زندگی نابسامان اهالی بازگرداند و زمینه را برای بازگشت مهاجرانی که راهی شهرهای دیگر شده اند فراهم آورد. در گذشته‌های تاریخی و تا همین نه چندان دور که تون تاریخی و فردوس کنونی به داشتن امنیت و آرامش نامبردار بود، زمانی بود که مردم کار و زندگی و درآمدی در حد نیاز داشتند و بام تا شام سرگرم کار و زحمت کشی بودند، آن روزها بود که فردوس به واقع عنوان «دارالمؤمنین» یافته بود و نیازی به دادگاه و امنیه و شهربانی نداشت. برای آن‌که بیکاری و نیاز نبود. هرکسی نان خود را در حد لازم به دست می‌آورد و نیازی به دزدی و فحشا و ناراستی و ناهنجاری اجتماعی نبود. فردوس امروز هم می‌تواند به همان سان وسیرت باز گردد اگر وساوس شیطانی بگذارد.

همایش تأکید می‌کند زمینه‌های کار آفرینی به ویژه برای بانوان خانه‌دار و جوانان فراهم شود. زیر ساخت‌های گردشگری از قبیل مهمانسرا، هتل، پارک، بوستان و شهر بازی برای کودکان، بازارچه صنایع و تولیدات محلی، بازآفرینی و اجرای زنده تولیدات بومی مانند پارچه بافی، قالی بافی برای جهانگردان، بازی‌ها و سرگرمی‌های سالم نظیر آنچه مهمانان همایش این روزها دیدند، فرآوری محصولات کشاورزی بومی مانند زعفران، انار و پسته و عرضه مدرن این تولیدات با بسته بندی بهداشتی و نوآیین، فراورده‌های بومی گیاهی و دامی با کیفیت بالا و عرضه مناسب آن بر مسافران و جهانگردان تزیین و آرایش اماکن با دیوارنگاری‌های مناسب و هنری و پیام‌های آگاهی بخش درکانون توجه قرار گیرد بخصوص ایام مسافرتی مانند روزهای نوروز و تابستان فرصت مناسبی است که این بخش بر رونق خود بیفزاید و از وجود جوانان و بانوان در سطوح مختلف کاری استفاده شود.

در پایان لازم است از همه کسانی که در برگزاری این همایش بشکوه و مؤثر سهیم بوده اند سپاسگزاری کنم:

از جناب آقای دکتر محمد کافی رئیس محترم دانشگاه فردوسی، از هیأت علمی و داوران محترم، از سرکارخانم دکتر خدیجه بوزرجمهری دبیر اجرایی همایش در مشهد و همکارانشان که با تلاش بی وقفه شبانه روزی همه کارها را به نحو احسن سامان دادند، بخش های دبیرخانه، تدارکات و گروه علمی به ویژه همکار محترم جناب آقای دکتر حمد الله سجاسی سپاسگزاری کنم. همچنین لازم است از نماینده محترم فردوس و طبس جناب آقای دکتر محمد رضا امیر حسنخانی، فرماندار محترم و صمیم این شهر جناب آقای مهدی ابراهیمی و تیم همکارشان، رئیس شورای اسلامی شهر جناب آقای نقره دانی، شهردار محترم جناب آقای مهندس حلاج مقدم، رؤسای محترم ادارات به ویژه رئیس آموزش و پرورش، فرهنگ و ارشاد اسلامی و همه کسانی که از ماهها قبل با صمیمیت برای پیشبرد همایش کوشش کردند؛ از حامیان محترم همایش: جناب آقای دکتر امیرحسینخانی، وزارت محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی و کلیه نهادها و مؤسساتی که نام و لوگوی آنان روی پوستر همایش درج شده است، از صمیم جان سپاسگزاری می کنم و برای آنان و همه اهالی شهر بلندآوازه تون(فردوس) سربلندی و روزگار خوش آرزو دارم.

و الحمد لله اولاً و آخراً

محمد جعفریاحقی

دبیر علمی همایش